

Vägledning till guidade turer i fjällen

Förebyggande säkerhetsarbete

Vägledning till guideade turer i fjällen – förebyggande säkerhetsarbete
Konsumentverket 2014

Ansvarig handläggare: Kerstin Jönsson

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Omfattning.....	4
1.2	Andra lagar inom området	5
1.3	Beskrivning av verksamhet.....	5
2	Faktorer som påverkar säkerheten.....	6
3	Förebyggande säkerhetsarbete.....	7
3.1	Antal guider	7
3.2	Risakanalys.....	7
3.3	Säkerhetsutbildning.....	7
4	Information	8
4.1	Information till deltagaren	8
4.2	Information från deltagaren	8
5	Säkerhet.....	9
5.1	Säkerhets- och skyddsutrustning	9
5.2	Säkerhetsregler	9
5.3	Säkerhetsorganisation	9
6	Räddningsplan med mera	10
6.1	Utrustning för nödsituation.....	10
7	Dokumentation och rapportering	11
8	Illustration över olika kompetenskrav	12

1 Inledning

Enligt produktsäkerhetslagen (2004:451), PSL, ska varor och tjänster som näringsidkare erbjuder konsumenterna vara säkra. Vägledningen vänder sig till dig som tillhandahåller guideade turer i fjällen. Den kan användas som stöd i det förebyggande säkerhetsarbetet. Syftet är att förebygga personskador.

Genom att i förväg tänka igenom hur en aktivitet ska genomföras kan onödiga risker undvikas och en beredskap för att hantera eventuella skador, olyckor eller sjukdomar skapas. Vägledningen är framtagen i samverkan med representanter från Fjällsäkerhetsrådet¹.

Säkerheten i tjänsten är avhängig av såväl guidens kompetens som av hur det förebyggande säkerhetsarbetet bedrivs.

1.1 Omfattning

Vägledningen omfattar all guidad verksamhet i fjällmiljö². För verksamhet på glaciär eller i annan högfjällsterräng där särskild fallrisk föreligger gäller "Konsumentverkets allmänna råd om glaciärsäkerhet" (KOVFS 2008:5). För guideade turer med snöskoter finns även Konsumentverkets vägledning till guideade turer med snöskoter.

Tabell över vägledning/allmänna råd

	Guideade snöskoterturer i skogsterräng	Guideade turer i fjällmiljö	Verksamhet på glaciär eller i annan högfjällsterräng där särskild fallrisk föreligger
Vägledning/allmänt råd	Vägledning till guideade turer med snöskoter – förebyggande säkerhetsarbete	Vägledning till guideade turer i fjällen – förebyggande säkerhetsarbete	Konsumentverkets allmänna råd om glaciärsäkerhet
Utbildning	Förslag på innehåll till utbildning finns i vägledningen	Fjällsäkerhetsrådets utbildningsnorm för fjälledare	UIAGM Bergsguide

¹ I Fjällsäkerhetsrådet ingår representanter från Rikspolisstyrelsen, Försvarmakten, Statens meteorologiska och hydrologiska institut, Lantmäteriet, Länsstyrelserna i fjällen samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. I Fjällsäkerhetsrådet ingående organisationer är Svenska Samernas Riksförbund, Civila Fjällräddares Riksorganisation, Svenska Turistföreningen, Friluftsrådet, Svenska Liftägares Organisation, Svenska Bergsguideorganisationen, Sveriges Snöskoterägares Riksorganisation.

² Med detta avses fjällmiljö utanför de områden som omfattas av Konsumentverkets allmänna råd om glaciärsäkerhet.

1.2 Andra lagar inom området

Vid verksamhet som innefattar guidade i fjällmiljö blir flera regelverk aktuella:

- Miljöbalken (1998:808), terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) reglerar vistelse i fjällmiljö,
- PSL innehåller krav på att verksamheten ska vara säker för deltagarna.

1.3 Beskrivning av verksamhet

En bra start på det förebyggande säkerhetsarbetet är att beskriva företagets verksamhet både vad gäller aktiviteter, kompetens och förhållningssätt till exempel natur och miljö, säkerhet, alkohol och droger.

2 Faktorer som påverkar säkerheten

Aktivitetens svårighetsgrad och deltagarnas förkunskaper ställer olika krav på guidens kompetens. För att leda en aktivitet i fjällmiljö bör guiden ha en kompetens som lägst motsvarar Fjällsäkerhetsrådets utbildningsnorm för fjälledare³. För guidning i lavinterräng eller för guideade turer med snöskoter kan ytterligare kunskaper behövas.

För en säker aktivitet i fjällmiljö bör följande faktorer beaktas då aktiviteten planeras:

- risker som tjänsten kan föra med sig för vissa konsumentgrupper, särskilt barn och äldre,
- säkerhetsinformation som ges till deltagaren,
- att aktiviteten anpassas och genomförs på ett sätt som motsvarar deltagarens kunskaper och erfarenheter,
- att det finns en räddningsplan.

Det ankommer på guiden att bedöma om en deltagare har de kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna delta i den aktuella aktiviteten och att kunna avråda från deltagande om dessa färdigheter inte finns.

---

³ <http://www.fjallsakerhetsradet.se/fjallsakerhetsradet/fjalledarnormen/>

3 Förebyggande säkerhetsarbete

Ett väl genomfört förebyggande säkerhetsarbete minskar sannolikheten för att oönskade händelser inträffar, minskar konsekvenserna vid en olycka samt ökar förmågan att hantera en olycka eller incident. Det förebyggande säkerhetsarbetet behöver kontinuerligt ses över och anpassas efter nya förhållanden.

Det är bra att samverka med andra aktörer i det förebyggande arbetet. Dels för att ta del av varandras erfarenheter och dels för att stärka varandra i rollen som guide och ledare.

3.1 Antal guider

Antalet guider bör anpassas efter gruppens storlek. Förutom ansvarig guide bör ytterligare en person, exempelvis en guide under utbildning, medfölja i en aktivitet. Vid större grupper bör guiden utse en person som går sist i gruppen och har ansvar för att alla är med.

3.2 Riskanalys

För att kartlägga riskerna och förbättra säkerheten för deltagarna bör det göras en riskanalys. Det kompetenskrav som ställs på guiden bör också framgå av riskanalysen. Kontinuerlig utvärdering av riskanalysen bör göras, särskilt efter inträffade incidenter och olyckor. Det finns många metoder för att göra riskanalyser. På Konsumentverkets webbplats finns under fliken ”Företag” ett utbildningsmaterial med en modell som visar hur en riskanalys kan göras.

I riskanalysen ingår att:

- identifiera riskkällor,
- bedöma risker (allvarlighetsgrad och sannolikhet),
- beskriva hur skador vid olycka kan minimeras,
- dokumentera och följa upp incidenter och olyckor.

Riskanalysen ska leda till:

- att kompetenskrav på guiden tydliggörs,
- åtgärder som tar bort eller minskar riskerna,
- lämpliga rutiner och instruktioner.

3.3 Säkerhetsutbildning

Guider och annan berörd personal bör varje år genomgå säkerhetsutbildning inklusive övning. I övningen bör bland annat ingå hur man larmar, räddar, använder räddningsutrustning samt utför hjärt- och lungräddning. Utöver detta är det lämpligt att öva på att bygga bivack eller annat väderskydd där skadade eller chockade personer kan vila i väntan på hjälp. Säkerhetsutbildningen bör innefatta utbildning om och instruktioner för första-hjälpen-insatser i terräng.

4 Information

4.1 Information till deltagaren

Deltagarna ska få tillräcklig information för att kunna bedöma riskerna med aktiviteten, PSL § 13.

Exempel på information till deltagaren:

- aktivitetens längd,
- aktivitetens svårighetsgrad,
- krav på erfarenhet och kunskap hos deltagaren,
- risker som är förknippade med aktiviteten,
- säkerhetsregler,
- skyddsutrustning,
- hur fysiska eller medicinska tillstånd påverkar förmågan att genomföra aktiviteten.

Med hjälp av denna information kan deltagaren bedöma sin egen förmåga att delta i aktiviteten.

Deltagarna bör även få information om att aktiviteten är beroende av yttre omständigheter vilket kan leda till beslut om ändringar i syfte att bibehålla säkerhetsnivån.

4.2 Information från deltagaren

Guiden bör efterfråga kontaktuppgifter till närstående. Vissa aktiviteter ställer fysiska eller medicinska krav på deltagaren. Guiden bör därför fråga deltagaren om eventuella fysiska eller medicinska begränsningar samt intag av mediciner. Guiden avgör hur aktiviteten kan anpassas till detta eller om deltagaren ska avrådas att delta i aktiviteten.

5 Säkerhet

Både för att förebygga olyckor och för att kunna hantera dem behövs tydliga rutiner och regler för säkerhet.

5.1 Säkerhets- och skyddsutrustning

Deltagarna bör informeras om lämplig klädsel samt säkerhets- och skyddsutrustning som behövs som skydd mot skador vid en eventuell olycka. Personlig skyddsutrustning⁴ som tillhandahålls av arrangören bör regelbundet kontrolleras, lagas och vid behov bytas ut. Om deltagaren har privat personlig skyddsutrustning är det lämpligt att denna först inspekteras av guiden. Personlig skyddsutrustning ska vara CE-märkt⁵.

5.2 Säkerhetsregler

Det bör finnas tydliga säkerhetsregler för vad som gäller för aktiviteten. Deltagare i aktiviteten har ett eget ansvar och en skyldighet att följa anvisade säkerhetsregler. Guiden bör kontrollera att deltagaren är opåverkad av alkohol eller droger och i övrigt lämplig att delta i aktiviteten. Det bör också finnas rutiner för hur guiden ska hantera situationer där deltagare inte följer säkerhetsreglerna.

5.3 Säkerhetsorganisation

Arrangören bör i förväg ha planerat vem som kan kontaktas i en nödsituation. Det är bra att också ha vidtalat personer som

- kan ge stöd, till exempel råd från sjukvårdskunnig,
- kan ge praktisk hjälp vid en olycka i fält.

---

⁴Personlig skyddsutrustning är skydd som bärs av person för att skydda sig mot skador. Exempel på personlig skyddsutrustning är hjälm, säkerhetsväst ridning, ryggskydd, sele, isdubbar. Vindsäck betraktas som räddningsutrustning.

⁵ 11 § ”Utförande av personlig skyddsutrustning”, Arbetsmiljöverket (AFS 1996:7)

6 Räddningsplan med mera

För att snabbt kunna få hjälp vid en olycka är det lämpligt att räddningstjänsten hålls informerad om de olika aktiviteter som genomförs. En räddningsplan bör upprättas tillsammans med den lokala räddningstjänsten/fjällräddningen avseende:

- larm- och räddningsrutiner,
- lämpliga platser att hämtade skadade på,
- räddningsutrustning.

Utöver detta bör det även finnas en rutin för hur man ska agera i en nödsituation. Det kan exempelvis vara

- vilka man meddelar, till exempel kollegor,
- vem som meddelar anhöriga,
- hur de i gruppen som inte skadats allvarligt tas om hand.

Vid aktiviteter med många deltagare kan det vara lämpligt att ha en utpekad person som sköter mediakontakter vid eventuell olycka.

6.1 Utrustning för nödsituation

Guiden bör ha lämplig utrustning i händelse av nödsituation, till exempel mobiltelefon, instruktioner för nödsituation och första-hjälpen utrustning. Deltagarna bör informeras om hur den nämnda utrustningen fungerar och ska hanteras ifall guiden råkar ut för en olycka.

7 Dokumentation och rapportering

För att kontinuerligt förbättra säkerheten i verksamheten bör det förebyggande säkerhetsarbetet dokumenteras. Förutom riskanalys är det lämpligt att dokumentera:

- kontroll och underhåll av utrustning, till exempel i en loggbok,
- guidens kompetens och vidareutbildning,
- årliga säkerhetsövningar/utbildningar,
- inträffade incidenter och olyckor samt utvärdering av dessa.

Om företaget får klart för sig att en tjänst som erbjuds är farlig – till exempel genom att en allvarlig olycka eller tillbud inträffat – är man skyldig att meddela det till Konsumentverket eller annan tillsynsmyndighet. Då ska man också tala om vilka åtgärder man vidtagit för att förebygga ytterligare skador, PSL 23 §.

8 Illustration över olika kompetenskrav

